

Dariusz Mazurkiewicz

Szafarz sakramentu bierzmowania : próba wykładni obowiązujących przepisów

Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie 19/2, 99-113

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Dariusz Mazurkiewicz¹

Szafarz sakramentu bierzmowania. Próba wykładni obowiązujących przepisów

Rozwój doktryny teologicznej i kanonicznej przyniósł w ostatnim stuleciu nowe spojrzenie na osobę szafarza sakramentu bierzmowania. W związku z tym niniejszy referat ma być: po pierwsze, spojrzeniem na zmieniający się w historii Kościoła zakres osób uprawnionych do udzielania tego sakramentu, następnie analizą aktualnego stanu prawnego Kościoła łacińskiego i katolickich Kościołów wschodnich, wreszcie wskazaniem szafarzy bierzmowania w Kościołach chrześcijańskich odłączonych, które zachowały ten sakrament oraz propozycją możliwych zmian w prawodawstwie Kościoła łacińskiego.

1. Rys historyczny

U początków Kościoła w *Dziejach Apostolskich* spotykamy się z praktyką nakładania przez Apostołów na nowo ochrzczonego rąk w celu udzielenia im daru Ducha Świętego². Niektórzy starożytni pisarze Kościoła na podstawie tych tekstów nauczali, że obrzęd ten został zarezerwowany Apostołom, a co za tym idzie ich następcom, czyli biskupom. Świadectwa tej praktyki znajdujemy między innymi w *Tradycji Apostolskiej św. Hipolita Rzymskiego* (+235), *Liście św. Korneliusza, papieża* (251-253) do Fabiana, biskupa Antiochii oraz w pismach św. Cypriana (200/210-258) i św. Hieronima (342-419)³. Stąd wniosek, że w całym ówczesnym Kościele szafarzami sakramentu dopełniającego chrzest zwanym później bierzmowaniem, byli biskupi.

Wraz ze wzrostem liczby wiernych, a co za tym idzie powstawaniem wspólnot chrześcijańskich w miejscach odległych od siedziby biskupa, od IV wieku w Kościołach wschodu oraz w Hiszpanii i Galii rozwinęła się praktyka udzielania sakramentu bierzmowania przez prezbiterów, a nawet diakonów⁴.

¹ ks. dr Dariusz Mazurkiewicz, Gorzów Wlkp. Absolwent Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, członek Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego, obrońca węzła i rzecznik sprawiedliwości w Sądzie Biskupim w Gorzowie Wlkp.

² „Kiedy Apostołowie w Jerozolimie dowiedzieli się, że Samaria przyjęła słowo Boże, wysłali do niej Piotra i Jana, którzy przyszli i modlili się za nich, aby mogli otrzymać Ducha Świętego. Bo na żadnego z nich jeszcze nie zstąpił. Byli jedynie ochrzczeni w imię Pana Jezusa. Wtedy więc wkładali [Apostołowie] na nich ręce, a oni otrzymywali Ducha Świętego”, (Dz 8, 14-17), „A kiedy Paweł włożył na nich ręce, Duch Święty zstąpił na nich”, (Dz 19, 6), cyt. za *Biblia Tysiąclecia*, wyd. III popr., Poznań – Warszawa 1987.

³ Zob. M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania (kanony 879-896)*, Kielce 2005, s. 102-105.

⁴ A. Skowronek, *Sakramenty w ogólności. Chrzest, bierzmowanie*, Włocławek 1995, s. 215.

Ze stanem tym nie zgadzał się Kościół Rzymu i wraz z postępującym od V wieku rozdzielaniem się sakramentów chrztu i bierzmowania, ten drugi zarezerwował biskupom⁵. Po tej linii idą zarówno zarządzenia kolejnych papieży, jak i postanowienia soborów, synodów oraz opinie teologów⁶. Wreszcie papież Eugeniusz IV (1431-1447) w Konstytucji *Exultate Deo* ogłoszonej 22 listopada 1439 r. podczas Soboru Florenckiego (1439-1445) zawarł postanowienie, że zwyczajnym szafarzem bierzmowania jest biskup, nie wykluczając jednak przy tym możliwości udzielania tego sakramentu w sytuacjach nadzwyczajnych i za dyspensą Stolicy Apostolskiej przez prezbiterów⁷. Nauczanie to zostało wzmocnione przez orzeczenie Soboru Trydenckiego (1545-1563), który ogłosił kanon potępiający każdego, kto twierdzi, że zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania nie jest sam biskup, ale każdy prezbiter⁸. Trzeba jednak zauważyć, że Sobór nie wypowiedział się ani o pochodzeniu władzy biskupów do bierzmowania, ani nie wykluczył całkowicie prezbiterów z grona osób zdolnych do udzielenia tego sakramentu, tym bardziej, że w praktyce Stolica Apostolska zlecała, choć niechętnie, prawo bierzmowania prezbiterom. Zwłaszcza od XVIII w. było ono przekazywane prezbiterom stojącym na czele wikariatów lub prefektur apostolskich oraz opactw udzielnych⁹.

Nauczanie i praktykę Kościoła łacińskiego odnośnie biskupa jako szafarza sakramentu bierzmowania potwierdził *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1917 r., który zawierał normę: *ordinarius confirmationis minister est solus Episcopus*¹⁰. Kodeks stanowił, że biskup może udzielać sakramentu bierzmowania również poza swoim terytorium (kan. 783), a na swoim terytorium ma prawo bierzmować także obcych, z tym, że poza swoim terytorium zawsze mógł to czynić prywatnie, a jedynie chcąc to czynić w stroju pontyfikalnym, musiał uzyskać pozwolenie od miejscowego ordynariusza, przy czym nie było ono potrzebne

⁵ Tamże, s. 211, 234.

⁶ Zob. M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt., s. 106-114.

⁷ „Szafarzem jest biskup. A choć inne namaszczenia władny jest czynić zwyczajny kapłan, tego może dokonać jedynie biskup, ponieważ można przeczytać jedynie o apostołach, których miejsce zajmują biskupi, że przez nałożenie rąk przekazywali Ducha Świętego, o czym zaświadcza fragment z Dziejów Apostolskich (...). W miejsce tego nałożenia rąk udziela się w Kościele bierzmowania. Czyta się jednak, że za dyspensą Stolicy Apostolskiej, z ważnej i rozumnej przyczyny kiedyś zwykły kapłan udzielał bierzmowania krzyżem poświęconym przez biskupa”, Sobór Florencki, sesja VIII 22 listopada 1439 r., *Bulla unii z Ormianami Exultate Deo* kan. 15c, cyt. za: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, t. 3 (1114-1445), A Baron, H. Pietras (opr.), Kraków 2004, s. 511-513.

⁸ „Gdyby ktoś mówił, że zwyczajnym szafarzem świętego bierzmowania nie jest tylko biskup, ale każdy zwykły kapłan – niech będzie wyklęty”, Sobór Trydencki, sesja VII 3 marca 1547 r., *Dekret o Sakramentach*, kan. I/D 3, cyt. za: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, t. 4 (1511-1870), A Baron, H. Pietras (opr.), Kraków 2005, s. 365.

⁹ Zob. M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt., s. 154-169.

¹⁰ *Codex Iuris Canonici, Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Typis Polyglottis Vaticanis 1943, (dalej KPK/1917), kan. 782 § 1.

do ważności sprawowanego sakramentu¹¹. Norma ta była potwierdzeniem wielowiekowej tradycji Kościoła.

Novum znalazło się natomiast w drugim paragrafie kanonu 782, ponieważ prawodawca uczynił w nim nadzwyczajnym szafarzem bierzmowania niektórych prezbiterów i to nie tylko, jak było to dotychczas, na podstawie indultu Stolicy Apostolskiej, ale także na podstawie prawa powszechnego. Na podstawie prawa powszechnego władzę bierzmowania otrzymali: kardynałowie, którzy nie są biskupami (kan. 239) – mogli oni bierzmować bez ograniczeń co do miejsca i osób; następnie wikariusze i prefekci apostołscy oraz prowikariusze i proprefekci apostołscy (kan. 294) – ich władza została ograniczona do podległego im terytorium, na którym mogli bierzmować także obcych, wreszcie opaci i prałaci udzielni (kan. 323). Zakres ich władzy był podobny jak wikariuszy i prefektów apostołskich, z tym, że ich opactwo lub prałatura musiały składać się przynajmniej z 3 parafii – (319 § 2). Władza wszystkich wymienionych prezbiterów nie podlegała delegacji.

Dyscyplina *Kodeksu* przetrwała do końca 1946 r. Jak zauważa M. Pastuszko, w czasie drugiej wojny światowej, która pociągnęła za sobą śmierć wielu milionów dzieci, osoby ochrzczone w Kościele łacińskim były w gorszej sytuacji niż ochrzczone i bierzmowane w Kościołach wschodnich¹². Może to skłoniło Stolicę Apostolską do poszerzenia władzy prezbiterów, nie wdając się jednak w analizę przyczyn, należy zauważyć, że papież Pius XII w dniu 14 września 1946 r. zatwierdził Dekret Kongregacji Sakramentów *Spiritus Sancti munera*¹³, który wszedł w życie 1 stycznia 1947 r. Na jego podstawie przywilej udzielania bierzmowania wiernym dotkniętym ciężką chorobą i znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci wynikającym z tej choroby otrzymali: proboszcz lokalny zarządzający parafią zgodnie z kan. 451 § 1, proboszcz personalny, (ale taki który miał jednocześnie władzę na określonym terytorium – zob. kan. 216 § 4)¹⁴, wikariusz aktualny, o którym w kan. 471 (czyli taki, do którego należało całe duszpasterstwo parafii włączonej do kapituły, domu zakonnego lub innej osoby prawnej, zgodnie z kan. 1425), wikariusz ekonom, któremu została oddana w zarząd parafia w sprawach duszpasterskich, zgodnie z kan. 473 § 1 oraz prezbiterzy, którym zostało powierzono duszpasterstwo na stałe i wyłącznie na ściśle określonym terytorium, z własnym kościołem oraz z wszystkimi prawami i obowiązkami proboszczowskimi. Prezbiterzy swoją władzę mieli wykonywać osobiście i tylko na terytorium im podległym. Do godziwości działania należało zachować warunek, by biskup diecezjalny lub jakikolwiek inny był nieobecny na tym terenie lub miał prawną przeszkodę, przy czym warunek ten był znoszony przy zaistnieniu poważnej trudności.

¹¹ I. Grabowski, *Prawo kanoniczne*, wyd. IV, Warszawa 1948, s. 311-312.

¹² M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt., s. 175.

¹³ *Acta Apostolicae Sedis, Commentarium Officiale*, (dalej AAS), 38 (1946), s. 349-358.

¹⁴ M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt., s. 127.

Kolejnym aktem prawnym rozszerzającym uprawnienie prezbiterów do udzielania sakramentu bierzmowania był Dekret Kongregacji Rozszerzania Wiary *Post latum* z dnia 18 grudnia 1947 r.¹⁵, upoważniający ordynariuszy misyjnych zależnych od tej Kongregacji do udzielania wszystkim podległym im prezbiterom pracującym w duszpasterstwie uprawnienia do bierzmowania wiernych Kościoła łańciskiego zagrożonych niebezpieczeństwem śmierci. Władza bierzmowania tych prezbiterów miała charakter terytorialny, ale podlegała delegacji. Trzeba także dodać, że niebezpieczeństwo śmierci nie musiało już wynikać z ciężkiej choroby przyjmującego bierzmowanie.

Mając na uwadze rozszerzanie się kręgu prezbiterów uprawnionych do udzielania sakramentu bierzmowania, należy przywołać jeszcze Motu proprio Pawła VI *Pastorale munus* z 30 listopada 1963 r.¹⁶, w którym przyznał on biskupom diecezjalnym, wikariuszom i prefektom apostolskim ustanowionym na stałe, opatom i prałatom udzielnym władzę udzielania uprawnienia do bierzmowania kapelanom jakichkolwiek instytucji leczniczych, żłobków i więzień, tak by mogli ją wykonywać wobec wiernych zagrożonych niebezpieczeństwem śmierci.

Dekret ten przypadł już na czas obrad Soboru Watykańskiego II (1962-1965), który przyniósł zmianę w określaniu biskupa jako szafarza sakramentu bierzmowania¹⁷. Używany dotychczas termin *minister ordinarius* został w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* zastąpiony określeniem *minister originarius* (pierwotny, naturalny, właściwy)¹⁸. Termin ten ma konotacje bardziej teologiczne niż kanoniczne, jednak został przeniesiony do *Obrzędów bierzmowania* wprowadzonych przez Pawła VI¹⁹. Znalazł się również w pierwszym – powstałym po Soborze - *Schemacie fundamentalnego Prawa Kanonicznego* z 1971 r. (kan. 86 § 2). Powrót do określenia biskupa jako zwyczajnego (*ordinarius*) szafarza sakramentu nastąpił dopiero w *Schemacie Prawa* z 1980 r. (kan. 836) i *Schemacie Prawa* z 1983 r. (kan. 882). Termin ten został utrzymany w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1983 r.²⁰.

Należy jednak zauważyć, że reformy soborowe przede wszystkim poszerzyły zakres władzy prezbiterów dotyczący udzielania sakramentu bierzmowania.

¹⁵ AAS 40 (1948), s. 41.

¹⁶ AAS 56 (1964), s. 5-12; zob. J. Krukowski, *Podmiot uprawnień w Pastorale munus*, „Roczniki Teologiczne – Kanoniczne”, 15 (1968), z. 5, s. 103-117.

¹⁷ Zob. T. Pawluk, *Bierzmowanie w świetle postanowień Soboru Watykańskiego II i posoborowego prawa kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 20 (1977), nr 1-2, s. 177-193.

¹⁸ „Oni są naturalnymi włodarzami udzielanego na ich terenie bierzmowania” KK 26, cyt. za: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 1968.

¹⁹ „Właściwym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup”, *Obrzędy bierzmowania według Pontyfikatu Rzymskiego, Wstęp*, p. 7, Katowice 1975; zob. Paweł VI, *Konstytucja Divinae consortium naturae* z 15 sierpnia 1971 r. AAS (63) 1971, s. 657-664.

²⁰ Zob. M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt., s. 127-130, tenże, *Szafarz sakramentu bierzmowania*, „Prawo Kanoniczne” 33,1-2 (1990), s. 102.

Nowe *Obrzędy bierzmowania* z 1971 r., które weszły w życie 1 stycznia 1973 r. wśród uprawnionych do udzielania bierzmowania wymieniały: 1° z mocy samego prawa, oprócz biskupa, administratora apostolskiego, który nie jest biskupem, prałata i opata udzielnego, wikariusza i prefekta apostolskiego oraz wikariusza kapitulnego w granicach swojego terytorium i w czasie trwania urzędu, 2° kapłana, który na mocy prawowitego uprawnienia chrzci dorosłego albo dziecko w wieku nauczania katechizmu lub przyjmuje do pełnej jedności z Kościołem dorosłego już ochrzczonego, 3° w niebezpieczeństwie śmierci, gdy nie można bez wielkiej niedogodności wezwać biskupa, albo gdy ma on prawną przeszkodę: proboszczów i wikariuszy parafialnych, a w razie nieobecności wymienionych ich wikariuszy współpracowników, wikariuszy zarządców, wikariuszy zastępców i wikariuszy pomocniczych; natomiast w razie nieobecności wszystkich wyżej wymienionych, każdego kapłana wolnego od cenzur i kar kanonicznych. Ponadto zawarte zostało postanowienie, że w sytuacji zaistniałej konieczności z powodu wielkiej liczby kandydatów do bierzmowania szafarz, o którym mowa w punkcie pierwszym oraz szafarz ustanowiony indultem Stolicy Apostolskiej albo przez prawo może zaprosić do pomocy w udzielaniu sakramentu bierzmowania kapłanów, którzy: a) pełnią specjalny urząd lub zadanie w diecezji, czyli wikariusza generalnego, wikariusza albo delegata biskupiego, wikariusza regionalnego lub tych, którzy na podstawie decyzji biskupa są zrównani z nimi w prawie, b) są proboszczami miejscowości, w których udziela się bierzmowania, proboszczami miejscowości, do których należą kandydaci do bierzmowania, wreszcie są kapłanami, którzy włożyli specjalny trud w katechetyczne przygotowanie kandydatów do bierzmowania²¹.

2. Aktualna dyscyplina Kościoła łacińskiego

2.1. Biskup jako szafarz sakramentu bierzmowania

Reformy soborowe znalazły swoje odzwierciedlenie w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1983 r., który w kan. 882 zawiera normę: „Zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup”²². W porównaniu do poprzedniego *Kodeksu* prawodawca opuścił w niej słowo *solus*, co z jednej strony może rodzić sugestię, że pozostawia on możliwość poszerzenia grona osób będących zwy-

²¹ *Obrzędy bierzmowania według Pontyfikatu Rzymskiego, Wstęp*, p. 7-8. Jednocześnie we *Wstępie do Obrzędów* zawarte zostało postanowienie: „Gdy na podstawie prawa powszechnego albo na podstawie specjalnego indultu Stolicy Apostolskiej bierzmowania udziela szafarz nadzwyczajny, wypada, aby w homilii wspomniał, że właściwym szafarzem tego sakramentu jest biskup i wyjaśnił, dlaczego także kapłani otrzymują władzę bierzmowania na mocy prawa lub indultu Stolicy Apostolskiej”, p. 18, zob. także, M. Pastuszko, *Szafarz sakramentu bierzmowania według nowego Obrzędu*, „Prawo Kanoniczne” 19,1-2 (1976), s. 83-91.

²² *Codex Iuris Canonici, Auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgates*, Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Pallottinum 1984, (dalej KPK/1983).

czajnym szafarzem bierzmowania, a z drugiej – nie wymieniając przy tym innych szafarzy jako zwyczajnych może podkreślać naturalną rolę biskupa jako szafarza tego sakramentu. Słowo *episcopus* występuje w tekście kanonu bez żadnych dookreśleń, co oznacza, że dotyczy każdego biskupa. Władza biskupa nie jest – do ważności – ograniczona ani terytorium, ani przyjmującymi go osobami. Również popadnięcie w kary kościelne nie powoduje nieważności udzielanego sakramentu, a jedynie jego niegodziwość.

Władza biskupa diecezjalnego została ograniczona jedynie odnośnie obcych wiernych przebywających na terenie jego diecezji, co do których ich własny ordynariusz wyraził wyraźny zakaz (kan. 886 § 1) oraz bierzmowania obcych wiernych poza swoją diecezją, bez przynajmniej rozumnie domniemanego pozwolenia biskupa tamtejszej diecezji (kan. 886 § 2). Ograniczenia te nie są jednak obwarowane sankcją nieważności. Można więc stwierdzić, że biskupi w Kościele łacińskim są zwyczajnymi i naturalnymi szafarzami sakramentu bierzmowania, dlatego to oni powinni przede wszystkim udzielać tego sakramentu.

2.2. Prezbiter jako szafarz sakramentu bierzmowania

Z racji, że władza biskupa – jako zwyczajnego szafarza sakramentu bierzmowania – nigdy w Kościele łacińskim nie budziła wątpliwości, prawodawca w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* nie poświęca mu zbyt wiele miejsca. Więcej norm dotyczy natomiast władzy prezbiterów, których chociaż nie nazywa wprost – jak czynił to *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1917 r. nadzwyczajnymi szafarzami bierzmowania (*extraordinarius minister* – kan. 782 § 2), to jednak stawia ich w pozycji podległej do pozycji biskupów.

Kan. 882 KPK/1983 zawiera normę, że władza ważnego udzielania sakramentu bierzmowania przez prezbiterów ma swoje źródło bądź w prawie powszechnym, bądź w szczególnym udzieleniu ze strony kompetentnej władzy.

2.2.1. Prezbiter jako szafarz sakramentu bierzmowania na podstawie prawa powszechnego

Na mocy prawa powszechnego prezbiterzy mogą bierzmować w trzech przypadkach: 1° jeśli pełnią urząd zrównany w prawie z biskupem diecezjalnym, 2° jeśli w odniesieniu do danej osoby – czy to na mocy urzędu, czy na mocy zlecenia biskupa diecezjalnego – udzielają chrztu temu, kto przestał być dzieckiem albo osobę już ochrzczoneą dopuszczają do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, 3° jeśli udzielają bierzmowania osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 883).

W analizie tego kanonu zwrócimy najpierw uwagę na osoby zrównane w prawie z biskupem diecezjalnym. Odnosząc się do kan. 134 § 1, 368 i 381 § 2 KPK/1983 możemy stwierdzić, że są nimi: prałat terytorialny, opat terytorialny, wikariusz apostołski, prefekt apostołski, administrator apostołski admi-

nistracji erygowanej na stałe. Do tych osób należy dodać ordynariusza wojskowego, bowiem na mocy Konstytucji apostołskiej Jana Pawła II *Spirituali militum curae* z 21 kwietnia 1986 r.²³ został on zrównany w prawie z biskupem diecezjalnym. Władzą bierzmowania na podstawie kan. 883, 1° cieszy się także administrator diecezji wyznaczony lub wybrany zgodnie z kan. 413²⁴.

Na mocy prawa zawartego w numerze 2 kan. 883 szafarzem bierzmowania jest także prezbiter udzielający tego sakramentu temu, kto przestał być dzieckiem. W odniesieniu do chrztu za dorosłego uważa się osobę, która po wyjściu z dzieciństwa osiągnęła używanie rozumu (kan. 852 § 1). Trzeba również zwrócić uwagę na kan. 863 zawierający normę, by o chrzcie dorosłych, a przynajmniej tych, którzy ukończyli 14 rok życia, powiadomić biskupa diecezjalnego, który może uznać za wskazane, by osobiście udzielił chrztu, a odwołując się jeszcze do treści kan. 866 zauważamy, że powinien on zarazem udzielić bierzmowania i Eucharystii. Mając na uwadze, że nie zawsze będzie to możliwe, prawo upoważnia prezbitera, który z racji urzędu (a tutaj ma na myśli – zgodnie z kan. 530, 1° – proboszcza oraz tych, którzy są z nim zrównani bądź go zastępują) lub na mocy zlecenia biskupa diecezjalnego chrzci dorosłego, aby zaraz po udzieleniu chrztu, udzielił sakramentu bierzmowania²⁵. Ten sam numer kanonu 883 upoważnia prezbitera do udzielenia bierzmowania osobom, które przystępują do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim²⁶.

Trzeci numer kan. 883 zawiera upoważnienie do udzielenia bierzmowania osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci przyznane w pierwszym rzędzie proboszczowi, a następnie każdemu prezbiterowi²⁷. Sformułowa-

²³ AAS 78 (1986), s. 481-486.

²⁴ *Obrzędy bierzmowania* z 1971 r. wśród uprawnionych do udzielania bierzmowania z mocy prawa wymieniali wikariusza kapitulnego. Urząd ten nie znalazł swojego miejsca po reformie *Kodeksu*, natomiast jego odpowiednikiem stał się administrator diecezji. Inne zdanie mają autorzy *Komentarza do Kodeksu Prawa Kanonicznego* t. 3 cz. 2, Poznań 2011 s. 73, którzy tej władzy tymczasowemu administratorowi diecezji odmawiają. Zapominają oni jednak o odpowiedzi Kongregacji do Spraw Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 30 kwietnia 1999 r., która orzekła, że administrator diecezji jest *ipso iure* szafarzem sakramentu bierzmowania. Zob. *Kodeks Prawa Kanonicznego, Komentarz*, Kraków 2011, s. 674. Takie samo zdanie wyraził M. Pastuszko, który uważa, że kan. 368 KPK/1983 wymienia kościoły partykularne przyrównane z diecezją, co w kontekście omawianego tematu wskazuje na prezbiterów zrównanych w prawie do bierzmowania z biskupem diecezjalnym, natomiast słusznie pomijany jest w jego kontekście administrator diecezji, ponieważ stoi on na czele diecezji, a nie jednostki z nim zrównanej. Zob. tenże, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt., s. 204-205.

²⁵ Zob. także, *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Wprowadzenie*, p. 46, Katowice 1988.

²⁶ Zob. *Obrzęd przyjęcia ważnie ochrzczonych do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim*, w: *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, p. 8, Katowice 1988.

²⁷ Najpierw prawodawca wymienia w normie jako upoważnionego do bierzmowania *in periculo mortis* proboszcza (zob. także kan. 530, 2° KPK/1983). Jednak zrównani z nim są: wikariusz parafialny podczas wakansu parafii przed ustanowieniem administratora parafii (kan. 541 § 1),

nie *in periculo mortis* należy rozumieć w sposób szeroki, nie tylko jako bezpośrednie zagrożenie śmiercią, ale także jako prawdopodobieństwo śmierci, np. w sytuacji poddania się operacji chirurgicznej czy wybuchu wojny na danym terenie. Ocena, czy osoba mająca przyjąć bierzmowanie znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci, należy do szafarza, przy czym jeśli trwa on w błędzie powszechnym, faktycznym lub prawnym, bądź jest dotknięty wątpliwością pozytywną i prawdopodobną czy to prawną, czy faktyczną, to zgodnie z kan. 144 Kościół uzupełnia jego władzę.

Nawiązując do uprawnień przyznanych przez prawodawcę w *Obrzędach bierzmowania* z 1971 r. należy zauważyć, że o ile według zawartych tam postanowień bierzmowanie osób znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci najpierw należało do proboszcza i z nim zrównanych, a dopiero w razie ich nieobecności do każdego prezbitera, to obecny *Kodeks* nie stawia już tego warunku. Stąd wniosek, że w tych okolicznościach ważnie bierzmuje każdy prezbiter, nawet wtedy, gdy proboszcz i z nim zrównani są obecni. Ponadto do ważności bierzmowania prawodawca nie wymaga, aby prezbiter był wolny od kar kościelnych.

2.2.2. Prezbiter jako szafarz sakramentu na mocy przyznanego mu szczególnego uprawnienia

Poza niebezpieczeństwem śmierci, każdy prezbiter może posiadać władzę bierzmowania, niezależnie od zajmowanego urzędu, jeśli otrzymał ją na mocy szczególnego udzielenia ze strony kompetentnej władzy. Władzą kompetentną – zgodnie z *Kodeksem Prawa Kanonicznego* z 1983 r. jest nie tylko Stolica Apostolska²⁸, ale także biskup diecezjalny, który, chociaż powinien osobiście udzielać bierzmowania lub zatroszczyć się, by bierzmował inny biskup, to jednak może jednemu lub kilku określonym prezbiterom udzielić uprawnienia do udzielania bierzmowania (kan. 884 § 1). Może to uczynić ustnie lub pisemnie, przy czym forma pisemna pozwoli na udowodnienie uprawnienia. Upoważnienie może dokonać się w sytuacji konieczności, której określenie leży w gestii biskupa diecezjalnego. Może być dokonane na stałe lub na czas określony. Ponadto zgodnie z normami zawartymi we wstępie *Obrzędów bierzmowania* p. 8a upoważnienie, o którym w § 1 kan. 884, powinno być udzielone prezbite-

administrator parafii ustanowiony przez biskupa na czas, gdy proboszcz ma przeszkodę w wykonywaniu urzędu (kan. 539), prezbiterzy sprawujący pieczęć pasterską nad parafią równocześnie zgodnie z kan. 517 § 1 oraz prezbiter stojący na czele parafii tymczasowej (kan. 516).

²⁸ *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r. nie używa w tym kontekście wyrazu *indultum*, jak czynił to *Kodeks* z roku 1917, ale nie znaczy to, że Stolica Apostolska nie może przyznać prezbiterowi uprawnienia do bierzmowania. Takim szczególnym udzieleniem uprawnienia do bierzmowania ze strony Stolicy Apostolskiej cieszą się kapelaniei Dzieła Apostolatu Ludzi Morza podczas podróży statkiem, jeśli nie byłoby na pokładzie biskupa będącego we wspólnocie ze Stolicą Apostolską M.P. *Stella Maris* z 31 stycznia 1997 r. art. 7, p. 2, AAS (89)1997, s. 209-216.

rom, którzy sprawują w diecezji takie urzędy, jak wikariusz generalny czy biskupi.

Władza delegowania upoważnienia do bierzmowania przynależy także innym biskupom oraz prezbiterom, którzy sami posiadając upoważnienie do udzielania sakramentu bierzmowania wynikające z mocy prawa lub szczególnego nadania ze strony kompetentnej władzy, mogą w poszczególnych przypadkach dobrać sobie prezbiterów, którzy wraz z nimi będą udzielali bierzmowania (kan. 884 § 2). Dobieranie sobie prezbiterów mających udzielać bierzmowania wraz z biskupem lub upoważnionym na mocy kan. 884 § 2 prezbiterów jest jednak ograniczone: 1° ważną przyczyną (*gravi causa*), którą może być na przykład ogromna liczba kandydatów do bierzmowania²⁹, 2° możliwości zastosowania do poszczególnego przypadku.

2.2.3. Zakres władzy prezbiterów

Omawiając uprawnienia prezbiterów Kościoła łacińskiego do udzielania sakramentu bierzmowania, trzeba również zwrócić uwagę na zakres terytorialny i personalny ich władzy. O ile bowiem biskupi ważnie bierzmują zawsze, to prezbiter powinien korzystać z uprawnienia jedynie w odniesieniu do tych, na korzyść których zostało mu udzielone (kan. 885). Ponadto na wyznaczonym mu terytorium nie tylko ważnie, ale i godziwie bierzmuje także obcych, przy czym jeśliby uczynił to w stosunku do tych, którym na przeszkodzie stoi zakaz własnego ordynariusza, uczyniłby to w sposób niegodziwy (kan. 887). Należy przy tym zauważyć, że podobny zakaz, choć wprost nieobwarowany sankcją niegodziwości, ale faktycznie sprowadzający się do niej, dotyczy także biskupa³⁰. Natomiast prezbiter, który by korzystał z uprawnienia do bierzmowania poza wyznaczonym mu terytorium, czyniłby to nieważnie, z wyjątkiem udzielania sakramentu osobom znajdującym się w niebezpieczeństwie śmierci. Trzeba jednak zauważyć, że mógłby skorzystać z dyspozycji kan. 144 KPK/1983, gdyby błąd lub wątpliwość dotyczyły odpowiedzi na pytanie: czy znajduje się na wyznaczonym mu terytorium.

Przytoczyć należy także o normę zawartą w kan. 888, zawierającą postanowienie, że szafarze mogą udzielać bierzmowania również w miejscach wyjętych, które są usytuowane na terytorium, na którym mogą sprawować ten sakrament. Postanowienie to jest zasadne, ponieważ miejsca wyjęte nie mają własnego biskupa, który mógłby tam bierzmować³¹.

Zakres władzy prezbiterów nie dotyczy tylko terytorium i osób, ale także przynależności obrządkowej. Chrześcijanie Kościołów wschodnich przyjmują

²⁹ *Obrzędy bierzmowania, Wstęp*, p. 8a.

³⁰ „Biskup w swojej diecezji może zgodnie z prawem udzielać sakramentu bierzmowania także obcym wiernym, chyba że sprzeciwia się temu wyraźny zakaz ich własnego ordynariusza”, kan. 886, § 1, KPK/1983.

³¹ M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt., s. 124.

ważnie bierzmowanie od prezbiterów Kościoła łacińskiego, według uprawnień, jakie oni posiadają (kan. 696 § 2 KKKW³²). Co prawda *Kodeks* z roku 1917 w kan. 782 § 4 normował, że prezbiter obrządku łacińskiego, który biermuje na podstawie indultu, udziela ważnie tego sakramentu tylko wiernym swojego obrządku, chyba że w indulcie wyraźnie zezwolono co innego, ale już w Dekrecie Soboru Watykańskiego II *O Kościołach Wschodnich katolickich* z dnia 21 listopada 1964 r. wyraźnie zawarte zostało postanowienie, że: „prezbiterzy obrządku łacińskiego mogą na podstawie upoważnienia przysługującego im w szafowaniu tego sakramentu, udzielać go także wiernym Kościołów wschodnich, bez uszczerbku dla obrządku – co do dozwoloności – przepisów prawa czy to ogólnego, czy partykularnego”³³. Mając na uwadze dekret soborowy oraz kan. 696 § 2 KKKW, należy skrytykować tych kanonistów, którzy nadal opowiadają się za ograniczeniami w szafowaniu sakramentem bierzmowania przez prezbiterów Kościoła łacińskiego wobec wiernych Kościołów wschodnich³⁴.

Podsumowując normy Kościoła łacińskiego możemy zauważyć, że chociaż prawodawca stwierdza, że zwyczajnym szafarzem sakramentu bierzmowania jest biskup, to jednak, poczynając od *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1917 r., aż do *Kodeksu* obecnie obowiązującego, systematycznie poszerzał krąg prezbiterów zdolnych do ważnego udzielania tego sakramentu.

3. Normy Katolickich Kościołów wschodnich

Dyscyplina katolickich Kościołów Wschodnich³⁵ odnośnie szafarza sakramentu bierzmowania jest odmienna od tej, którą spotykamy w Kościele łacińskim. Już Sobór Watykański II w *Dekrecie o Kościołach Wschodnich katolickich* nakazał, aby zostały wznowione przepisy o szafarzu bierzmowania, będą-

³² *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, Auctoritate Joannis Pauli PP. II Promulgatus*, Libreria Editrice Vaticana 1990, tekst polski Lublin 2002, (dalej KKKW).

³³ DKW 14, cyt za: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekry, deklaracje*, Poznań 1968.

³⁴ Zob. M. Pastuszko, *Prezbiter jako szafarz sakramentu bierzmowania wiernych odrębnego obrządku*, „Prawo Kanoniczne” 26(1983), nr 3-4, s. 75-99. Autor przywołuje w artykule kan. 846 § 2 obecnego *Kodeksu* normujący, że szafarz powinien udzielać sakramentów według własnego obrządku i odwołując się do analogicznego kan. 735 § 2 z *Kodeksu* z 1917 r. uważa, że skoro *Dekret o Kościołach Wschodnich katolickich* nakazywał zachowywać przepisy prawa, to również te zawarte w wymienionych kanonach. Rozumowanie to jest całkowicie błędne, ponieważ *Dekret* wprowadził wyraźne uprawnienie dla prezbiterów Kościoła łacińskiego do bierzmowania wiernych Kościołów wschodnich, co znalazło swoje potwierdzenie w *Kodeksie Katolickich Kościołów Wschodnich* z roku 1990. Częściowa rewizja poglądów autora nastąpiła w publikacji z 2005 r., zob. *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt, s. 241-249.

³⁵ Składają się na nie Kościoły następujących samodzielnych obrządków: aleksandryjski (Kościół etiopski i koptyjski), antiocheński (Kościół malabarski, maronicki i zachodniosyryjski), bizantyjski (Kościół ormiański, ukraiński i wiele mniejszych), chaldejski (Kościół chaldejski i syromalabarski) oraz ormiański.

ce w mocy od najdawniejszych czasów i w związku z tym stwierdził, że prezbiterzy tych Kościołów mogą udzielać tego sakramentu, używając krzyżma poświęconego przez biskupa lub patriarchę³⁶. Dyspozycje te zostały potwierdzone w *Kodeksie Katolickich Kościołów Wschodnich*, który zawiera postanowienie, że chryzmacji udziela prezbiter, zarówno jeżeli czyni to łącznie z chrztem, jak i poza nim (kan. 694 KKKW). Oczywiście prawodawca nie wyłącza z tej władzy biskupów, ale nie czyniąc podziału na zwyczajnych i nadzwyczajnych szafarzy bierzmowania, prawo udzielania chryzmacji przypisuje każdemu prezbiterowi, natomiast biskupowi, bądź jeżeli tak stanowi prawo partykularne – patriarchsze, rezerwuje jedynie sporządzanie świętego myronu (kan. 693 KKKW)³⁷. Trzeba jednak zauważyć, że chryzmacja wraz z pozostałymi sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego, jako święta czynność większej wagi, przynależy do szczególnych czynności proboszcza w ten sposób, że wikariusze parafialni nie wykonują ich godziwie, bez – przynajmniej domyślnej – zgody własnego proboszcza (zob. kan. 290 § 2 KKKW). Można więc stwierdzić, że gdyby bierzmowali bez tej zgody albo wbrew zakazowi, działaliby niegodziwie.

Prezbiterzy Kościołów wschodnich mogą ważnie udzielać chryzmacji wszystkim chrześcijanom każdego Kościoła *sui iuris*, także łacińskiego (kan. 696 § 1 KKKW)³⁸. Nie znaczy to jednak, że nie są niczym skrupowani w udzielaniu chryzmacji chrześcijanom innych obrządków. Godziwie udzielają jej chrześcijanom własnego Kościoła *sui iuris*, a chrześcijanom innych Kościołów *sui iuris* wtedy, gdy czynią to: 1° w odniesieniu do własnych podwładnych, 2° w odniesieniu do tych, którym udzielają chrztu z innego prawnego tytułu, 3° wobec osób znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 696 § 3 KKKW), zawsze jednak z zachowaniem umów zawartych w tym przedmiocie między Kościołami *sui iuris*³⁹.

Porównując obydwie kodeksy bez trudu możemy zauważyć, że władza prezbiterów Kościołów wschodnich w odniesieniu do szafowania sakramentu bierzmowania jest nieporównywalnie większa od władzy prezbiterów Kościoła

³⁶ DKW 13. Było to odwołanie dyspozycji wprowadzającej zakaz bierzmowania przez prezbiterów Kościoła greckiego na Cyprze, Italogreków, Malabarczyków i Maronitów, zob. P. Pałka, *Dyscyplina sakramentów według Dekretu Soboru Watykańskiego II De ecclesiis orientalibus catholicis*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 13, 5 (1966), s. 6-9.

³⁷ Niektórzy autorzy na podstawie tego kanonu wysuwają wniosek, że Kościoły wschodnie również uznają pierwszeństwo biskupa jako szafarza chryzmacji. Zob. K. Mikołajczuk, *Celebracja sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w katolickich Kościołach wschodnich (refleksja na tle norm Kościoła łacińskiego)*, „Roczniki Nauk Prawnych” 16,2 (2006), s. 219; J. Kowalczyk, *De extraordinario confirmationis ministro. Comparatio inter disciplinam Ecclesiae Latinae et Orientalium*, Romae 1969, s. 26. Nie wydaje się jednak, by te supozycje były słuszne, ponieważ w KKKW prawodawca nie przyznaje wprost takiego pierwszeństwa biskupom; nie potwierdza go także praktyka Kościołów wschodnich.

³⁸ Zob. DKW 13.

³⁹ K. Mikołajczuk, *Celebracja sakramentów wtajemniczenia...*, dz. cyt., s. 220-221.

łacińskiego, bowiem ci pierwsi co do ważności udzielania tego sakramentu nie są skrzepowani żadnymi wymogami.

4. Szafarz sakramentu bierzmowania w Kościołach odłączonych

Omawiając zagadnienie szafarza sakramentu bierzmowania, należy jeszcze zapytać: kto w Kościołach odłączonych udziela tego sakramentu, czy jest on w nich udzielany ważnie i czy możliwe jest jego przyjęcie przez wiernych Kościoła katolickiego od tamtejszych szafarzy?

Odpowiadając na te pytania, należy najpierw stwierdzić, że sakrament bierzmowania został zachowany w Kościołach wschodnich odłączonych, w Kościele anglikańskim oraz w Kościołach starokatolickich.

We wschodnich Kościołach odłączonych sakrament bierzmowania, podobnie jak w całej tradycji wschodniej chrześcijaństwa, udzielany jest przede wszystkim zaraz po chrzcie⁴⁰. Bierzmowanie stosowane jest także jako sakrament pojednania, przy powrocie apostaty oraz w przypadku, gdy rzymscy katolicy przystępują do prawosławia, przy czym czyni tak zwykle patriarchat Konstantynopola i Kościół w Grecji, podczas gdy Kościół rosyjski czyni to zazwyczaj poprzez zwykle wyznanie wiary, bez namaszczenia krzyżem⁴¹. Szafarzem bierzmowania w kościele prawosławnym jest każdy kapłan, ale krzyżmo, którego używa, powinno być poświęcone przez biskupa⁴². Nie ma wątpliwości, że gdy w tych Kościołach sakrament ten jest udzielany osobie ochrzczonej, jeszcze nie bierzmowanej, to jest on udzielany ważnie.

Kościół anglikański zachował bierzmowanie jako tzw. sakrament dalszy, przy czym mając na uwadze wątpliwość co do istniejącej w tym Kościele sukcesji apostołskiej oraz powszechnie praktykowane kapłaństwo kobiet, należy uznać, że większości wypadków jest on udzielany nieważnie. Ponadto w Kościele anglikańskim bierzmowania udziela się aktem samego włożenia rąk, bez namaszczenia krzyżem. Szafarzem sakramentu bierzmowania w Kościele anglikańskim jest biskup⁴³.

Z kolei praktyka kościołów starokatolickich w Polsce⁴⁴ nie różni się znacznie od dyscypliny Kościoła łacińskiego. W Kościołach tych utrzymała się praktyka, że szafarzem tego sakramentu jest biskup⁴⁵. Jest on nazywany szafarzem zwyczajnym, jednak Kościoły te, powołując się na tradycję Kościoła łacińskie-

⁴⁰ Na temat sakramentu chrztu w Kościele prawosławnym zob. P. Evdokimov, *Prawosławie*, Warszawa 2003, s. 295-306.

⁴¹ Zob. www.Cerkiew.pl

⁴² Współcześnie w niektórych Kościołach autokefalicznych czyni to jedynie jego głowa. Zob. E. Przybył, *Prawosławie*, Kraków 2006, s. 192.

⁴³ Zob. *Book of Common Prayer, Confirmation*, www.beponline.org.

⁴⁴ Mamy tutaj na uwadze następujące Kościoły: Kościół Katolicki Mariawitów, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Polskokatolicki, Kościół Starokatolicki.

⁴⁵ Zob. E. Bałakiew, *Sakramentologia starokatolicka*, Warszawa 1990, s. 85-88.

go, nie odrzucają całkowicie udzielania tego sakramentu przez prezbiterów⁴⁶. Odmienne traktuje zagadnienie jedynie Kościół Starokatolicki Mariawitów, w którym bierzmowania udziela prezbiter bezpośrednio po chrzcie, przy czym mając na uwadze istniejące w tym Kościele kapłaństwo kobiet, należy stwierdzić, że w większości przypadków jest on udzielany nieważnie. Trzeba także dodać, że *signum* bierzmowania w Kościołach starokatolickich jest jedynie nałożenie rąk, natomiast namaszczenie krzyżem nie jest bezpośrednio wymagane, a jedynie przyjmowane do całości sakramentu na mocy ogólnokościelnej tradycji Kościoła zachodniego⁴⁷.

Katolicy nie powinni przyjmować sakramentu bierzmowania od szafarzy Kościołów chrześcijańskich odłączonych, jednak w przypadku ich przyjęcia od szafarzy Kościołów wschodnich odłączonych byłoby ono ważne, a w niebezpieczeństwie śmierci także godziwe. Wynika to z ogólnej dyspozycji kan. 844 § 2 KPK/1983, który co prawda dotyczy jedynie sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych, ale dlatego, że z natury rzeczy nie może dotyczyć chrztu, a co za tym idzie, nie wspomina o udzielanym wraz z nim w Kościołach wschodnich bierzmowania. Dotyka jednak problemu *communicatio in saris* i normuje, że ilekroć domaga się konieczność lub zaleca prawdziwy pożytek duchowy i nie zachodzi niebezpieczeństwo błędu i indyferentyzmu wolno wiernym, dla których fizycznie lub moralnie niemożliwe jest udanie się do szafarza katolickiego przyjąć te sakramenty od szafarzy Kościołów, w których są one ważnie udzielane. Wolno więc przypuszczać, że w tych samych okolicznościach wolno przyjąć katolikowi jeszcze niebierzmowanemu sakrament bierzmowania od prezbitera Kościoła wschodniego odłączonego.

Odmienne natomiast należy potraktować udzielanie sakramentu bierzmowania przez szafarzy Kościoła anglikańskiego i Kościołów starokatolickich. W Kościele anglikańskim problem stanowi przede wszystkim brak sukcesji apostoelskiej, kapłaństwo kobiet i brak *signum* bierzmowania w postaci namaszczenia. Z kolei w Kościołach starokatolickich wątpliwości co do ważności bierzmowania biorą się z praktykowanego w niektórych Kościołach kapłaństwa kobiet oraz podobnie jak w Kościele anglikańskim braku znaku namaszczenia, przy czym jeżeli przyjąć, że namaszczenie krzyżem przynależy do bierzmowania z prawa kościelnego, a nie Bożego, to wierni tamtych Kościołów od ważnie wyświęconych biskupów i prezbiterów przyjmowaliby ten sakrament ważnie, natomiast wierni Kościoła katolickiego – w którym do istoty sakramentu należy namaszczenie krzyżem – od szafarzy tamtych Kościołów przyjmowaliby ten sakrament nieważnie, nawet w niebezpieczeństwie śmierci.

⁴⁶ Zob. Teksty przyjęte przez prawosławno-starokatolicką Komisję Teologiczną w latach 1975-1987, *Dokument V Sakramentologia bierzmowanie*, z 3 października 1985 r., w: U. Küry, *Kościół starokatolicki, Historia, nauka, dążenie*, Warszawa 1986, s. 588-589.

⁴⁷ U. Küry, *Kościół starokatolicki, Historia, nauka, dążenie*, Warszawa 1986, s. 204; E. Bałakiew, *Sakramentologia starokatolicka*, Warszawa 1990, s. 82.

Zagadnienie to powinno stanowić jednak przedmiot pogłębianych rozważań teologów i kanonistów w aspekcie *communicatio in saris*.

5. Postulaty *de lege ferenda*

Kończąc wykład należy zapytać o możliwości rozwoju prawodawstwa w zakresie szafarstwa sakramentem bierzmowania. Bez wątplenia władza udzielania bierzmowania przez prezbiterów Kościołów wschodnich przyczyni się do poszerzania tej władzy przez prezbiterów Kościoła łacińskiego. Dotychczasowa praktyka zwiększania uprawnień prezbiterów dokonywała się powoli, dlatego nie należy aktualnie spodziewać się rewolucji w tym zakresie, a jedynie stopniowego poszerzania grona wiernych mogących przyjąć w Kościele łacińskim sakrament bierzmowania od prezbitera.

Pierwszą grupą tych osób mogą być nupturienti, którzy przygotowują się do zawarcia małżeństwa, nie przyjąwszy uprzednio sakramentu bierzmowania. Wynika to z dyspozycji kan. 1065, w którym prawodawca nakazuje, by katolicy, którzy zamierzają zawrzeć związek małżeński, a nie byli jeszcze bierzmowani, przyjęli ten sakrament, o ile jest to możliwe bez poważnej niedogodności. Ta niedogodność – w praktyce występująca często – nie miałaby miejsca, gdyby bierzmowania mógł udzielić kapłan przygotowujący nupturientów do małżeństwa. Temat ten nie jest nowy. Został już podniesiony podczas prac nad rewizją kodeksu w *Schemacie* z 1975 r. Powstała w trakcie dyskusji propozycja nie została zaakceptowana z tego tytułu, że asystować przy zawieraniu małżeństwa może także diakon, który – co oczywiste – nie może mieć władzy udzielania bierzmowania⁴⁸. Takie postawienie sprawy wydaje się jednak niesłuszne, ponieważ czymś innym jest obowiązek przygotowania nupturientów do zawarcia małżeństwa, a czym innym wynikająca z mocy prawa albo delegacji władza do asystowania przy jego zawieraniu. Władza asystowania płynie z kan. 1108 § 1 KPK/1983 z zachowaniem kan. 1112 § 1, 1116 § 1 i 1127 § 1 i 2. Tymczasem kan. 1067 i 1070 KPK/1983 nakłada obowiązek przeprowadzenia dochodzenia kanonicznego przed zawarciem małżeństwa na duszpasterza, którym w świetle kan. 1115 jest duszpasterz parafii, w której jedno z nupturientów posiada stałe albo tymczasowe zamieszkanie lub przynajmniej miesięczny pobyt. Mając przy tym na uwadze, że parafią – zgodnie z kan. 515 § 1 i 521 KPK/1983 – nie może kierować diakon, nie ma zagrożenia, że będzie on uprawniony dla bierzmowania. Taka zmiana prawa pozwoliłaby większej liczbie osób przyjąć sakrament bierzmowania przed zawarciem małżeństwa.

Można zapytać także, czy nie warto by uprościć postanowienia kan. 883, 2°, tak by każdy kapłan udzielający chrztu osobie, która wyszła z dzieciństwa, a przynajmniej tej, która ukończyła 14 rok życia, *ipso iure* udzielał sakramentu

⁴⁸ Zob. M. Pastuszko, *Sakrament bierzmowania...*, dz. cyt, s. 201.

bierzmowania. Przyczyniłoby się to do uwypuklenia jedności sakramentów wta-
jemniczenia chrześcijańskiego i pozwoliło na umocnienie sakramentem bierz-
mowania dzieci i młodzieży we wcześniejszym wieku, a w przygotowaniu doro-
słych pozwoliłoby na większą swobodę w doborze czasu ich bierzmowania.

Podsumowując rozważania na temat szafarza sakramentu bierzmowania, na-
leży przede wszystkim zauważyć, że w Kościołach wschodnich jest nim każdy
prezbiter, natomiast w Kościele łacińskim zwyczajnym szafarzem jest biskup,
ale mogą tego sakramentu udzielać także prezbiterzy, czyniąc to na mocy pra-
wa albo zlecenia. Przy czym należy zauważyć, że nieustannie poszerza się gro-
no prezbiterów uprawnionych do udzielania bierzmowania, co pozwala na
z przypuszczenie, że aktualny stan prawny nie jest ostatecznym głosem Kościoła
i grono prezbiterów uprawnionych *ipso iure* do bierzmowania nie jest jeszcze
zamknięte.

Summary

The progress of theology and canon law in the last century has brought a
new understanding of the minister of the sacrament of confirmation. It makes
us inquire after the current juridical status of this issue and leads us to appraise
whether the present norms have the character of the definitive expression of the
Church lawgiver.

The analysis of the existing norms in this area allows us to become aware of
the differences between the Latin Church and the Eastern Catholic Churches. In
the Latin Church the ordinary minister of confirmation is the bishop and only
few presbyters confer this sacrament on the basis of the universal law or owing
to a special permission. In the Eastern Catholic Churches the minister of chris-
mation is every presbyter.

Discussing the way confirmation is administered we should also have in
mind the practice of these separated Churches that preserved this sacrament
and during its celebration draw from the tradition of the West as well as of the
East of Christianity. It seems that the present norms will evolve and the body of
presbyters of the Latin Church, enabled *ipso iure* to administer the sacrament
of confirmation, will grow in number.